

Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet, Ekonomiska och sociala kommittén och Regionkommittén — Att genomföra unionens strategi för försvarsindustrin"

(98/C 284/18)

Den 4 december 1997 beslutade kommissionen i enlighet med artikel 198 i EG-fördraget att begära Ekonomiska och sociala kommitténs om ovannämnda meddelande.

Sektionen för industri, handel, hantverk och tjänster, som ansvarade för kommitténs arbete i frågan, antog sitt yttrande den 3 juni 1998. Föredragande var Michael Mobbs.

Vid den 356:e plenarsessionen den 1-2 juli 1998 (sammanträdet den 2 juli) antog Ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 68 röster för, 20 emot och 17 nedlagda röster.

1. Slutsatser

1.1. Det finns ett stort behov av att Europa uttrycker den politiska viljan att formulera en gemensam utrikes- och säkerhetspolitik (GUSP) och att erkänna att den europeiska försvarsindustrin är en nödvändig del av en sådan politik.

1.2. För att en europeisk marknad för försvarsmateriel skall kunna utvecklas, är det nödvändigt att de operativa kraven harmoniseras. Samtidigt krävs en harmonisering av upphandlingsförfaranden, regler och standarder för försvarsmateriel. Det vore också fördelaktigt att skapa en europeisk krigsmaterielagentur för att hantera gemensamma verksamheter.

1.3. För att upprätthålla en effektiv operativ förmåga behöver Europas försvar högteknologisk, kostnadseffektiv utrustning till ett pris som nationerna har råd med. Av politiska, tekniska och ekonomiska skäl bör Europa inte bli beroende av tredje land när det gäller försvarsmateriel. Därför är det nödvändigt att bibehålla en modern, effektiv och konkurrenskraftig försvarsindustri i Europa som en viktig del av säkerhetspolitiken.

1.4. För att upprätthålla den europeiska försvarsindustrins förmåga att stöda en framtida europeisk gemensam utrikes- och säkerhetspolitik måste en europeisk marknad för försvarsmateriel skapas. Med den som bas kan den europeiska försvarsindustrin genomföra en rationalisering över gränserna för att bibehålla sin internationella konkurrenskraft.

1.5. För att en europeisk marknad för försvarsmateriel skall fungera krävs acceptans för ett ömsesidigt industriellt och teknologiskt beroende samt leveranssäkerhet mellan nationerna.

1.6. På sikt kräver bibehållandet av den europeiska försvarsindustrins teknologiska bas att man identifierar den viktiga spjutspetsteknik som är nödvändig för att nå detta mål. Ett europeiskt samarbete inom forskning och teknisk utveckling som administreras och finansieras centralt kommer också att behövas som stöd. Ett exempel på vad som måste göras är den första fas som nyligen avslutats i en vetenskaps- och teknikundersökning som görs av Västeuropeiska försvarsmaterielgruppen (WEAG).

1.7. Medlemsstaternas regeringar måste agera nu och visa den politiska viljan att utveckla en gemensam europeisk utrikes- och säkerhetspolitik, formulera mål och låta den europeiska försvarsindustrin omstruktureras och rationaliseras. Om de varken är beredda att göra det eller kan göra det måste de ta det fulla ansvaret för industrins fortsatta nedgång och för Europas ökande beroende av alternativa försvarsmaterielleverantörer. Det finns välkomna tecken på att ett antal regeringar inser försvarsindustrins problem och börjar agera för en omstrukturering av Europas industri.

2. Bakgrund

2.1. Försvarsindustrin var ännu för inte så länge sedan en sektor där gemenskapens engagemang var relativt litet. Det berodde på att medlemsstaterna ansåg att försvar och nationell säkerhet låg inom de enskilda nationernas ansvarsområde enligt en tämligen vid tolkning av artikel 223 i EG-fördraget.

2.2. I januari 1996 utgav kommissionen sitt första omfattande meddelande om "utmaningar för den euro-

peiska försvarsindustrin”⁽¹⁾. Kommittén antog ett yttrande i mars 1997⁽²⁾.

2.3. Föreliggande yttrande kommer inte att behandla kommissionens ursprungliga dokument i detalj, men det finns skäl att påminna om de punkter kommissionen och ESK fäste störst vikt vid.

2.3.1. Kalla krigets slut och Sovjetblockets uppsplittring gav upphov till en successivt förändrad försvarsmiljö. Det scenario som försvarets krav byggde på förändrades, och regeringarna var tvungna att anpassa sig till följderna av detta, både ur operativ synvinkel och ur den europeiska försvarsindustrins synvinkel.

2.3.2. Europas försvarsindustri möter också en ekonomisk och politisk miljö som fortsätter att förändras och som kräver reaktioner utöver rationaliseringar på nationell nivå. Av kommersiella skäl har enskilda företag redan gjort många omstruktureringar, som lett till bortfall av arbetsplatser, på grund av nedskärningar i försvarsbudgetarna och den starka internationella konkurrensen. Det främsta hindret för en verkligt europeisk strategi för industrin är den europeiska försvarsmaterielmarknadens splittring.

2.3.3. Ett problem för regeringarna är att upprätthålla en balans mellan det politiska behovet av en stark och tekniskt kompetent och oberoende industri — som är en av hörnstenarna i en oberoende europeisk gemensam utrikes- och säkerhetspolitik (GUSP) — och behovet att dra ekonomisk nytta av det minskade militära hotet genom att göra besparingar i försvarsutgifterna till förmån för andra högt prioriterade sociala mål och miljömål.

2.3.4. Kommittén uppmanade i sitt tidigare yttrande kommissionen att ta hänsyn till industrins koppling till försvars- och säkerhetspolitiken, till det sätt på vilket FoU och produktion är organiserade samt till industrins beroende av försvarsministrarna för sina marknader. För att behålla arbetsplatserna och upprätthålla den teknologiska nivån måste man dessutom påskynda

omställningen och diversifieringen och uppmärksamma möjligheterna med teknik som har både civil och militär användning.

2.4. I september 1997 gav kommissionen ut ett meddelande om europeisk flyg- och rymdindustri⁽³⁾. Det kan också noteras att kommissionen i december 1996 hade givit ut ett meddelande om rymden⁽⁴⁾. ESK antog yttranden om bägge dessa meddelanden i januari 1998⁽⁵⁾.

2.5. Dessa meddelanden är väl avpassade i tiden, eftersom a) de berörda företagen ofta är desamma, b) de tekniska tillämpningarna har mycket gemensamt och c) konkurrensproblemen ofta är likartade även om marknaderna och villkoren är olika.

3. Den aktuella situationen

3.1. Kommissionens första meddelande om försvarsindustrin (se not 1) gavs ut i januari 1996, före regeringskonferensen. Tyvärr innebar inte Amsterdamfördraget, som undertecknades i juli 1997, några klara beslut om GUSP. Därför kännetecknas den europeiska försvarsindustrin fortfarande av vattentäta skott och splittring, med små företag som inte kan genomföra den rationalisering och koncentration som krävs. Trots den omstrukturering som pågår inom industrin inom respektive land och som i mycket liten utsträckning är gränsöverskridande, har industrin ingen gemensam, politiskt beslutad bas för den totala omstrukturering som är nödvändig för att industrin skall kunna konkurrera på världsmarknaden. Detta gäller i synnerhet konkurrensen med USA:s försvarsindustri där en betydande omstrukturering har skett snabbt ”med myndigheternas öppna och konkreta stöd”⁽⁶⁾.

3.2. Det nuvarande trycket på företagen, som beror på den minskade efterfrågan på militär utrustning, gör att rationalisering och omstrukturering är nödvändiga

⁽¹⁾ Meddelande från kommissionen — Utmaningar för den europeiska försvarsindustrin — Ett bidrag till insatserna på europeisk nivå (KOM(96) 10 slutlig).

⁽²⁾ EGT C 158, 26.5.1997, s. 32.

⁽³⁾ Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet, Ekonomiska och sociala kommittén och Regionkommittén om europeisk flyg- och rymdindustri — den globala utmaningen (KOM(97) 466 slutlig).

⁽⁴⁾ Meddelande från kommissionen till rådet och Europaparlamentet — Europeiska unionen och rymden: Att främja tillämpningar, marknader och industriell konkurrenskraft, (KOM(96) 617 slutlig).

⁽⁵⁾ ESK:s yttranden av den 28 januari 1998, EGT C 95, 30.3.1998, s. 6 och s. 11.

⁽⁶⁾ KOM(97) 583 slutlig, Punkt 1 (Bakgrund), tredje stycket.

förutsättningar för den europeiska försvarsindustrins konkurrenskraft i framtiden. För närvarande genomförs rationalisering och omstrukturering som en följd av detta tryck utan att man nödvändigtvis tar hänsyn till de enskilda medlemsstaternas och EU:s vidare, framtida strategiska behov.

3.3. Under de senaste 25 åren har den europeiska försvarsindustrin i huvudsak samarbetat i individuella projektprogram där nationerna har delat ansvaret för ledning, kostnader, utveckling och produktion. Det har emellertid skapat strukturer som varken har varit kommersiellt effektiva eller kostnadseffektiva. Ett exempel: samtidigt som man välkomnar avsikten att starta produktionen av Eurofighter måste man inse att detta projekt äger rum inom ramen för ett samarbetsprogram/konsortium som etablerades på 80-talet långt innan medlemsstaterna och kommissionen hade att ta ställning till de nuvarande frågorna om den europeiska försvarsindustrins framtida storlek och utformning. Liknande stora europeiska projekt i framtiden kommer att behöva ledas centralt på kommersiell bas. Ett exempel på de nya industriorganisationer som behövs är det militära Airbuskonsortiet som skall bygga det framtida transportflygplanet FLA [Future Large (Military) Aircraft].

3.4. De franska, tyska och engelska ledarnas uppmaning i december 1997 till en omstrukturering av Europas rymd- och försvarselektronikindustri var det första politiska steget i en riktning som kommer att göra det möjligt för den europeiska industrien att påbörja den nödvändiga omstruktureringen. Man måste dock inse att om inte alla medlemsstater ändrar sin politik i grunden och enas om en gemensam utrikes- och säkerhetspolitik och allt vad den innebär kommer många av försvarsindustrins problem att bestå och alla initiativ från industrins sida kommer endast att ha begränsade möjligheter att lyckas. Det brådskar om industrin skall kunna behålla sin nuvarande konkurrenskraft på världsmarknaden för försvarsmateriel. ESK konstaterade i yttrandet (se not 5) om den europeiska rymdindustrin (punkt 3.15) att: "ett uppsving för dessa sektorer endast kan komma till stånd om medlemsstaterna engagerar sig i grunden och gör gemensam sak, med gemensamma ekonomiska målsättningar, och ställer sina egna instrument till förfogande".

3.5. Eftersom det förutom rådet och kommissionen (EU) är många organisationer — existerande eller föreslagna — som har att göra med den europeiska

försvarsindustrin, ges nedan en förteckning över de viktigaste organisationerna med en kort beskrivning av deras roll. Ytterligare uppgifter ges i bilaga (Medlemskap) och bilaga 3 (Relationer).

3.5.1. NATO. Behöver ej beskrivas närmare inom ramen för detta yttrande.

VEU (Västeuropeiska unionen). En organisation för försvars- och säkerhetspolitiskt samarbete. Den upprättades genom Parisfördraget som skrevs under i oktober 1954 och som innebar en omförhandling av Bryssel-fördraget från 1948. VEU har en central roll mellan EU och NATO som den enda organisation som är beredd att genomföra militära operationer för humanitära och fredsbevarande syften samt för krishantering.

WEAG (Västeuropeiska försvarsmaterielgruppen). En organisation vars uppgift är att samordna försvarsmaterielfrågor inom VEU.

WEAG:s mål är:

- att resurserna skall utnyttjas effektivare genom bl.a. ökad harmonisering av operativa krav;
- att de nationella försvarsmaterielmarknaderna skall öppnas för konkurrens över gränserna;
- att Europas bas inom försvarsteknologi och försvarsindustrin skall stärkas och;
- att man skall samarbeta inom forskning och utveckling.

WEAO (Västeuropeiska försvarsmaterielorganisationen). Organisationen, som inrättades i november 1996 i Ostende är nytt VEU-organ. Det är den första europeiska försvarsmaterielorganisationen som givits en status som juridisk person internationellt. Den utgör den juridiska inramningen för sådant försvarsmaterielsamarbete som ministrarna inom WEAG ger i uppdrag åt den.

OCCAR (Organisme conjoint de Cooperation en matière d'Armement). Eftersom det ännu inte finns möjlighet att upprätta en riktig europeisk krigsmaterielagentur (EAA — European Armaments Agency) har de franska, tyska, italienska och engelska regeringarna beslutat skapa OCCAR som ett steg i riktning mot en krigsmaterielagentur. Dess främsta mål är:

- att introducera nya optimala ledningsförfaranden för program;
- att harmonisera de operativa kraven;
- att förstärka ansträngningarna att öka konkurrenskraften i Europas industriella och teknologiska bas inom försvarsmaterielsektorn;
- att stärka samarbetet inom industrin;
- att på kort och medellång sikt försäkra sig om försvarets stöd i alla sammanhang.

EAA (Europeiska krigsmaterielagenturen). Förklaringen om Västeuropeiska unionen — en bilaga till Amsterdamfördraget — nämner inrättandet av en europeisk krigsmaterielagentur som en tänkbar åtgärd i samband med framtida samarbete om krigsmateriel inom Västeuropeiska unionen.

4. Kommissionens meddelande

4.1. Kommissionens meddelande från december 1997 upprepar de varningar som ursprungligen framfördes i meddelandet från januari 1996 (se not 1) och konstaterar att situationen försämras på sådana områden som arbetslösheten och obalansen i handeln med USA. Kommissionen anser att det måste skapas en integrerad europeisk marknad för försvarsprodukter med hjälp av alla de instrument unionen förfogar över och föreslår ett övergripande tillvägagångssätt för att genomföra strategin:

- ett förslag till gemensam ståndpunkt om utarbetandet av en europeisk försvarsmaterielpolitik i den form kommissionen föreslår. Till att börja med kommer denna särskilt att beröra överföringar inom gemenskapen (av försvarsprodukter), offentlig upphandling och gemensamma tullförfaranden;
- en handlingsplan för försvarsindustrin. Planen anger områden där omedelbara åtgärder anses nödvändiga och för vilka kommissionen kommer att upprätta detaljerade förslag.

4.1.1. Kommissionen anser att dessa åtgärder kompletterar varandra och kommer att arbeta parallellt med dem.

4.2. Beträffande handlingsplanen föreslår kommissionen att åtgärder skall vidtas omedelbart för att skydda försvarssektorns tekniska och industriella bas utan att man avvaktar upprättandet av en ny institutionell ram. Kommissionen avser att utveckla mer detaljerade förslag till åtgärder på dessa områden och uppmanar den europeiska försvarsindustrin och andra berörda parter att samarbeta då handlingsplanen genomförs.

4.3. Kommissionens meddelande innehåller som bilaga 1 ett ”utkast till gemensam ståndpunkt om utarbetandet av en europeisk försvarsmaterielpolitik (antagen i enlighet med artikel J 2 i Fördraget om Europeiska unionen)”.

4.3.1. Ett par av de viktigaste förslagen i utkastet är:

- Hänsyn skall tas till krigsmaterielsektorns särskilda karaktär.
- Utformningen av en effektiv europeisk försvarsmaterielpolitik bygger på att instrument som finns inom gemenskapen och GUSP utnyttjas.

— Försvarspolitikerna har anknytning till gemenskapspolitiken, särskilt vad gäller industri, handel, tullar, regioner, konkurrens, innovation och forskning.

— Handlingsplanen skall användas för att utforma en europeisk försvarsmaterielpolitik.

— Ståndpunkten skall ses över 18 månader efter antagandet.

4.3.2. I ett tillägg till bilaga 1 finns en ”definition av vad som utmärker den försvarsrelaterade sektorn”. Den utarbetades av gruppen för europeisk försvarsmaterielpolitik (Polarm) och godkändes av Coreper den 10 december 1996.

4.3.3. Ett par viktiga punkter i detta tillägg är:

— Hänsyn tas till försvarsmaterielsektorns särskilda förhållanden, som har erkänts sedan gemenskapen grundades, i enlighet med artikel 223 i fördraget.

— 90 % av produktionen av försvarsmaterial inom EU är koncentrerad till några medlemsstater: Frankrike, Italien, Storbritannien, Sverige och Tyskland.

— Eftersom regeringar är de enda kunderna och i vissa fall huvudägare i försvarsindustrier, skiljer sig marknaden från de flesta övriga sektorer av ekonomin.

— Tillverkning av och handel med försvarsmateriel är underställda statliga licensförfaranden.

— Förhållandet mellan pris och kvalitet är inte det enda kriteriet för upphandlingspolitiken. Utjämnande (kompenserande) moment, vilket inbegriper både industriella samarbetsavtal och strategiska överväganden av politisk, ekonomisk och säkerhetsmässig natur kan också vägas in.

4.4. Huvudsyftet med handlingsplanen är att skapa de villkor som krävs för att:

— stärka den europeiska försvarsindustrins konkurrensförmåga;

— bevara försvarsindustrins tekniska och industriella bas;

— främja integrationen av försvarsindustrins tekniska och industriella bas i den allmänna ekonomin för att undvika att satsningar inom de civila och militära områdena överlappar varandra;

— skapa nödvändiga förutsättningar för en europeisk säkerhets- och försvarsidentitet.

4.4.1. Kommissionens handlingsplan beskriver nödvändiga åtgärder på följande områden:

1. Förenkling av leveranser inom gemenskapen.
2. Bolagsformen Europabolag.
3. Offentlig upphandling.
4. FoTU.
5. Standardisering.
6. Tullar.
7. Innovation, tekniköverföring och små och medelstora företag.
8. Konkurrenspolitik.
9. Export.
10. Strukturfonderna.
11. Beskattning.
12. Principer för marknadstillträde.
13. Benchmarking.
14. Utvidgningen.

4.4.2. Meddelandet avslutas med en detaljerad tidtabell för den föreslagna planen, med början första halvåret 1998 och pågående fram till år 2000.

5. Allmänna kommentarer

5.1. Kommittén välkomnar möjligheten att yttra sig över detta meddelande som en naturlig uppföljning till kommissionens tidigare meddelanden — ”Utmaningar för den europeiska försvarsindustrin” (se not 1) och ”Europeisk flyg- och rymdindustri” (se not 3).

5.2. I huvudsak välkomnar kommittén handlingsplanen. Kommittén konstaterar att kommissionen anser att förslaget till gemensam ståndpunkt och förslaget till handlingsplan är oberoende av varandra trots att de finns i samma meddelande. Kommittén noterar kommissionens avsikter, men anser inte att sambandet mellan förslaget till gemensam ståndpunkt och förslaget till handlingsplan framgår tillräckligt tydligt ur meddelandet. ESK vill se fler bevis på detta samband. Kommittén anser att bristen på politisk vilja och åtaganden att arbeta för konvergens begränsar kommissionens manöverutrymme trots att kommissionen anser att de föreslagna åtgärderna i handlingsplanen bör löpa vidare på oberoende basis.

5.2.1. Kommittén finner det oroväckande att mycket av det som kommissionen föreslår fortfarande kräver tunga beslut och beslutsamt handlande från medlemsstaterna. Hittills tyder allt på att sådana beslut och handlingar från medlemsstaterna ”lyser med sin frånvaro”. Om inte, och tills dess att regeringscheferna i medlemsstaterna verkligen fattar de beslut som krävs om försvar och säkerhet, kommer framstegen att vara blygsamma. Till och med de franska, tyska och engelska ledarnas uppmaning i december 1997, som visserligen var välkommen, var endast det första tecknet på aktiv realism hos de tre länderna.

5.3. Storleken av de problem som måste lösas på regeringsnivå kan demonstreras. Vissa regeringar/företag är för bildandet av ett europeiskt civil-militärt konglomerat som skulle kunna ses som tillräckligt inhemskt i respektive land för att få statliga vapenorder, medan andra föredrar en mer sektorsöverskridande metod. Det finns också regeringar som av nationella politiska skäl är ovilliga att köpa från utländska företag eller att harmonisera sin upphandling. Dessutom kan det vara svårt att skapa ett sammanslaget företag som är ekonomiskt attraktivt för privata aktieägare p.g.a. att försvarsmaterieföretagens juridiska ställning varierar mellan olika länder i Europa.

5.3.1. En del europeiska företag har i dag stora affärsintressen i USA (t. ex. dotterbolag). Det kan därför finnas situationer där dessa företag inte delar entusiasmen för en framtida storskalig rationalisering i Europa eftersom den kan hämma de framtida utsikterna för handeln med USA.

5.4. Ett avtal om en gemensam utrikes- och säkerhetspolitik och en gemensam försvarspolitik är avgörande för om man skall lyckas. Utan detta riskerar alla förslag från kommissionen att föras fram slumpartat utan hänsyn till försvarsindustrins särskilda karaktär som omnämns i bilagan till förslaget för en gemensam ståndpunkt.

5.4.1. Kommittén inser att vissa medlemsstater kan känna sig tvungna att behålla vissa aspekter av försvaret för sig själva. Men Europas oberoende bas av försvarsindustrier kan inte överleva utan vissa större förändringar:

— politiska riktlinjer antas som bygger på att försvarsmaterielmarknaden är global;

- åtgärder genomförs för att uppnå stordriftsfördelar;
- mängden ledande nationella företag minskas enligt marknadens krav;
- principen om ”skäligt utbyte” (juste retour) avskaffas.

5.5. Kommittén stöder kommissionens syfte att reformera den för närvarande fragmenterade försvarsmarknaden i Europa. Många medlemsstater klarar sig fortfarande med egna resurser, men detta kommer de troligen inte att ha råd med på sikt. Om ett tätare samarbete skall äga rum och en europeisk försvarsmaterielmarknad skapas kommer detta att vara helt beroende av vilka politiska och institutionella ramar som medlemsstaternas regeringar kommer överens om. På en verklig europeisk försvarsmaterielmarknad kommer det att finnas ett europeiskt organ som är ansvarigt för att harmonisera de olika ländernas operativa krav, för att definiera och förhandla om harmoniserade upphandlings- och inköpsregler, för att fastställa förfaranden inom strukturella ramar för att säkerställa konkurrens och tillräcklig avkastning men undvika onödig dubbelning av kapaciteten. För att ett sådant organ skall kunna skapas måste medlemsstaternas regeringar enas om gemensamma ekonomiska och militära mål. En väl fungerande Väst-europeisk försvarsmaterielgrupp (WEAG) skulle kunna utföra dessa uppgifter.

5.6. En europeisk försvarsmaterielmarknad kommer att göra det möjligt för den europeiska försvarsindustrin att upprätthålla den tekniska nivå som krävs för att konkurrera på världsmarknaden och, vilket är ännu viktigare, förse medlemsstaternas försvar med den avancerade teknologi och kostnadseffektiva utrustning som de behöver för att utföra sina uppgifter. Utan denna förmåga kan Europa bli beroende av tredje land för att skaffa försvarsutrustning, med de begränsningar för den politiska rörelsefriheten detta kan medföra. Att bibehålla en modern, effektiv och konkurrenskraftig försvarsindustri i Europa är därför av avgörande betydelse för Europeiska unionens säkerhet.

5.7. En undersökning av de två meddelandena från kommissionen i januari 1996 och november 1997 visar hur få verkliga framsteg som har gjorts med att konstruktivt ta itu med de frågor som ursprungligen väcktes i början av 1996. Med tiden har en del av de påtalade problem förvärrats. Även om kommittén har ett antal reservationer mot kommissionens förslag, är många av

dem konstruktiva förslag till lösningar på de problem som den europeiska försvarsindustrin står inför — fragmenteringen av den europeiska försvarsmaterielmarknaden, fallande europeisk efterfrågan, allt hårdare konkurrens om exportorder och ökande bortfall av arbetsplatser. Om kommissionen inte får ett verkligt mandat från medlemsstaterna för att driva på åtgärderna, kan dess ansträngningar bli helt omintetgjorda.

5.8. En omstrukturering inom försvarsindustrin kommer att skapa färre stora (europeiska) holdingbolag, vilket på operativ nivå leder till att projektledning, systemintegration och sammansättning koncentreras.

5.8.1. Det finns redan nu tecken på att underleverantörernas situation förändras genom att specialiseringen och riskdelningen (delägande) ökar. Den tendensen lär bestå, medan ”den industriella riskdelningen” troligen kommer att gälla endast de stora underleverantörerna i första ledet. Vissa ekonomiska effekter kommer dock oundvikligen att tränga ner genom leverantörsleden, även till små och medelstora företag.

5.8.2. Samtidigt som kommittén inser att förändringar måste ske, är den angelägen om att de inte är till skada för de inblandade, särskilt för de små och medelstora företagen. Kommittén rekommenderar att kommissionen tar initiativ till studier av de eventuella följder detta kan ha för innovation, regional utveckling, planering, finansiering m. m.

5.8.3. Såsom redan tidigare har nämnts (punkt 2.3.2) har ett stort antal arbetsplatser försvunnit p.g.a. industriella omstruktureringar. Man bör fästa särskild uppmärksamhet vid persontillgångsaspekten i samband med nedskärningar inom den europeiska försvarsindustrin genom att skapa alternativa arbetsmöjligheter och möjligheter till (ny) utbildning i syfte att upprätthålla en hög teknisk expertisnivå. Kommissionen borde undersöka detta.

5.9. Alla länder som är stora producenter av försvarsmateriel försöker exportera sina produkter. Ett antal europeiska stater gör detta med viss framgång och säkrar därmed ett stort antal arbetstillfällen och täcker kostnaderna för utveckling och anskaffning av ny utrustning för eget bruk. Kommittén anser att en gemensam handelspolitik i överensstämmelse med de åtta kriterier som Europeiska rådet godkände i Luxemburg år 1991 och som senare bekräftades av Europeiska rådet i Lissabon år 1992 skulle kunna öka den europeiska exporten.

6. Särskilda kommentarer

6.1. Kommittén noterar kommissionens ”14” områden för särskilda åtgärder samt kommissionens åsikt att dessa kan påbörjas utan att avvakta beslut om förslaget till gemensam ståndpunkt (se punkt 4.1.1 och 5.2.1). Eftersom flera av förslagen också är tillämpliga för företag utanför försvarsindustrin välkomnar kommittén dessa. I yttrandet kommenteras endast de punkter där kommittén har synpunkter på förslag som rör försvarsindustrin.

6.2. Åtgärd V.2 — *Bolagsformen Europabolag*

Ett beslut i denna fråga skulle mycket väl kunna underlätta delar av försvarsindustrins omstrukturering. Kommittén har starkt förordat denna lösning i tidigare yttranden.

6.3. Åtgärd V.3 — *Offentlig upphandling*

En central aspekt här är leveranssäkerheten. Indelningen i tre kategorier förefaller inte vara ett praktiskt och realistiskt tillvägagångssätt. Kommittén rekommenderar att kommissionen och WEAG gör en gemensam genomgång.

6.3.1. Åtminstone till att börja med måste alla åtgärder för att öppna den europeiska marknaden åtföljas av ett tydligt regelverk för att undvika att de av länder och företag utanför EU tolkas som ett sätt att öppna den europeiska marknaden för leverantörer utifrån. Åtgärder som öppnar den europeiska marknaden för ”global” konkurrens måste vara kontrollerade för att garantera helt jämbördig konkurrens (ömsesidighet).

6.3.2. Vissa medlemsstater har ännu inte helt genomfört de existerande direktiven om offentlig upphandling. Därför kan det vara oklokt att gå för långt eller agera för snabbt med en total tillämpning av dem på den mycket speciella försvarsmaterielmarknaden. Ett försiktigt handlande kan lyckas bättre i synnerhet med tanke på behovet att trygga leveranserna.

6.4. Åtgärd V.4 — *Forskning och teknisk utveckling*

Det finns stora svagheter i Europas sätt att hantera FoTU. Den nuvarande, godtyckliga uppdelningen mellan civila

och militära förfaranden och finansieringsformer är oekonomisk och ineffektiv, särskilt med hänsyn till att teknik som kan användas inom bägge områdena får allt större genomslag.

6.4.1. Även om finansieringsformerna inom de civila och militära områdena inte är desamma — där militär FoTU innehåller ett element av produktutveckling — har Europa inte råd att fortsätta med nuvarande finansieringsformer. Samtidigt som det är troligt att man kommer att behöva behålla en del öronmärkt finansiering för ”försvarsutveckling” på nationell nivå krävs det större ansträngningar för att samordna utgifterna i Europa på detta område för att få största möjliga utbyte och för att reducera dubbelarbetet mellan europeiska och nationella forskningsprogram till ett absolut minimum.

6.4.2. Det är troligt att de finansiella medel som finns tillgängliga för forskning kommer att avgöra vilken militär utrustning som kan utvecklas i framtiden. Kommissionen och WEAG borde tillsammans undersöka nya sätt att samordna civil och militär forskning för att minimera dubbelarbetet mellan dessa två organisationer och maximera utbytet av investeringarna för medlemsstaterna.

6.5. Åtgärd V.5 — *Standardisering*

Kommittén stöder kommissionens avsikter att av ekonomiska skäl rationalisera standarder där så är möjligt, vare sig detta är mellan Europas försvarsministerier, civila och militära tillämpningar eller mellan Europa och USA. När kommittén granskade problemen med standarder⁽¹⁾ fann den emellertid att det fanns många problem på det ”kommersiella planet” och att lagstiftning, tillämpning och genomdrivande i hela unionen svek förväntningarna med god marginal. Därför kommer åtgärder och resultat här att försenas — hur goda avsikterna än är — innan materiella fördelar uppnås. Kommissionens nyligen startade undersökning av situationen beträffande standarder i EU och USA kommer förhoppningsvis att göra den nuvarande oklara bilden tydligare och utgöra ett steg i riktning mot större samordning av standarder i både EU och USA.

6.5.1. Kommittén konstaterar att länderna i Östeuropa och det forna Sovjetunionen inte nämns. Med tanke på EU:s intresse för dessa länder bör man undersöka den troliga effekten på deras företag av att industristandarder av västligt ursprung införs.

⁽¹⁾ Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om ”Tekniska standarder och ömsesidigt erkännande” — EGT C 212, 22.7.1996.

6.6. Åtgärd V.7 — *Innovation, tekniköverföring och små och medelstora företag*

6.6.1. Stöd till små och medelstora företag bör göras tillgängligt från en större marknad än bara försvaret. ”Kompensation, skäligt utbyte eller ett lämpligt alternativ (ekonomiskt utbyte)” kan göras tillgängliga från andra marknader än försvaret.

6.6.2. Vid åtgärder för att stödja små och medelstora företag är det viktigt att ta hänsyn till den betydelsefulla underleverantörssektorn, som i hög grad består av småföretag och hantverksföretag.

För att dessa företag skall kunna anpassa sig till utvecklingen av försvarsmarknaden och till produkter med både civil och militär användning måste de bland annat ta hänsyn till att materiel snabbt blir föråldrad och investera i kvalitet, utbildning och informationsteknik.

6.6.3. Kommittén vill därför anmoda kommissionen att vidta ytterligare tre åtgärder utöver de som gäller marknadstillträde:

- Stimulera investeringar med hjälp av finansierings-system som är lättillgängliga för företagen, utan att begränsa sig till de regionala fondernas målområden;
- Förstärka och anpassa den tekniska utbildningen och underlätta överföringen av know-how;
- Öka företagets möjligheter att få rådgivning av tekniska konsulter som är specialiserade på teknik, kvalitet, finansiering och utbildning.

6.7. Åtgärd V.8 — *Konkurrenspolitik*

Denna fråga måste behandlas i samband med ”offentlig upphandling”. Med tanke på att det inte finns mycket öppen/fri konkurrens i Europa om försvarsmateriel kommer konkurrensen på försvarsmarknaden att utvecklas långsamt under åren. Inom konkurrenspolitiken kan man bli tvungen att inse och acceptera att existensen av ”Europamästare” på vissa områden (flygplan, motorer och utrustning t. ex.) är en förutsättning för att man skall kunna konkurrera framgångsrikt på världsmarknaden.

6.8. Åtgärd V.9 — *Export*

6.8.1. Varor med civila och militära tillämpningar. Kommittén väntar med intresse på resultatet av kommissionens översyn av tillämpningen av nuvarande regler där syftet är att se hur tillämpningen kan förenklas utan att det behövs ny lagstiftning.

6.8.2. Konventionella vapen. Kommittén är medveten om att kommissionen är klar att utge en vitbok om denna aspekt av vapenexportpolitiken men har inväntat resultatet av initiativet från det brittiska ordförandeska-

pet om en ”Europeisk uppförandekodex”. Kommittén uttrycker sin tillfredsställelse över att rådet formellt antog denna uppförandekodex för vapenexport i Europeiska unionen (8 och 9 juni 1998) och hoppas att medlemsstaterna kommer att genomdriva denna med kraft. Kommittén välkomnar uttalandet att medlemsstaterna på alla sätt skall sträva efter att uppmuntra andra vapenexporterande stater att följa principerna i kodexen.

6.8.3. Eftersom det blir allt vanligare att samarbeta om utvecklingen av försvarsmateriel måste frågan lösas beträffande export till länder utanför EU av utrustning som utvecklats på detta sätt. Ett förslag som bör övervägas noga är att man skall utgå från reglerna i den stat där huvudleverantören finns, den stat som alltså är den slutliga exportören. De striktare exportkontroller som vissa medlemsstater tillämpar får inte äventyras inom uppförandekodexens ram.

6.8.4. Statliga myndigheter i leverantörländerna utsätter ofta inköparländerna för politiska påtryckningar i syfte att få stora order rörande export av försvarsmateriel. Det kan även vara fråga om direkta ingripanden från statsöverhuvuden.

Rådet och kommissionen bör erkänna att det är av gemensamt intresse att exporten främjas och att den därför kan dra fördel av deras stöd.

6.8.5. Kommittén ser fram mot att delta i den pågående allmänna debatten om alla dessa frågor.

6.9. Åtgärd V.12 — *Marknadstillträde*

Större vikt måste läggas vid ömsesidighet för marknadstillträde. Detta har en nyckelroll då den offentliga upphandlingsprocessen öppnas (se 6.3) för att undvika orättvisor genom att Europas försvarsmaterielmarknad erbjuder möjligheter till tredje land som inte är tillgängliga för den europeiska industrin. Ömsesidighet skall i detta fall omfatta investeringsmöjligheter för europeiska företag, avskaffande av procentuella begränsningar för utländskt ägandeskap, fullt utländskt ägandeskap eller begränsningar av säkerhetsskäl.

6.10. Åtgärd V.13 — *Benchmarking*

Kommittén har arbetat med benchmarking i andra sammanhang och avgivit yttranden med kommentarer. Icke desto mindre anser kommittén att kommissionen behöver bli tydligare när det gäller försvarsindustrin och specificera exakt vad den väntar sig.

6.11. Åtgärd V.14 — Utvidgningen

Utvidgningen kan skapa både möjligheter och problem. Kommissionen måste i sin handlingsplan ta hänsyn till att konsekvenserna kan vara olika på de militära och civila marknaderna och att allmänna ekonomiska faktorer kan spela en viktig roll för politiska beslut.

Brüssel den 2 juli 1998.

6.12. Euron

Kommissionens handlingsplan behandlar inte euron (beslutet fattades i maj 1998). Kommittén rekommenderar att kommissionen studerar a) eventuella följder som euron kan få för försvarsindustrins verksamhet och b) en eventuell användning av euron som ett internationellt alternativ till US-dollar.

*Ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande*

Tom JENKINS

*BILAGA I***till Ekonomiska och sociala kommitténs yttrande**

1. I slutet av mars 1998 presenterade de fyra företagen i Airbus Industries (AI) — Aérospatiale i Frankrike, British Aerospace i Storbritannien, CASA i Spanien och Daimler Benz i Tyskland — sitt svar på statschefernas uppmaning från december 1997 om omstruktureringen av den europeiska rymd- och försvarselektronikindustrin.

1.1. De fyra företagen i Airbuskonsortiet framför i rapporten att de delar regeringarnas strategiska intresse av att bygga upp en stark rymd- och försvarsindustri i Europa. Rapporten visar att det finns en stor principiell enighet hos de fyra företagen om att skapa ett sammanslaget europeiskt rymd- och försvarsföretag (EADC). Rapporten visar dock också att det fortfarande finns många frågor att lösa, särskilt beträffande ägarskapet. Därför har ingen tidsplan gjorts upp och företagen kommer att fortsätta arbeta med frågan.

1.2. Rapporten konstaterar också att andra rymd- och försvarsföretag i Europa, framförallt i Italien och Sverige, spelar en viktig roll i omstrukturingsprocessen.

1.3. Händelser som inträffat på senare tid visar att den europeiska försvarsindustrin själv förväntas ta ansvaret för omstruktureringen. Det är dock uppenbart att regeringarna medlemsstaterna spelar en central roll i utvecklingen av marknader för försvarsmateriel och i besluten om det europeiska försvarets krav. De måste ta sitt ansvar eftersom det finns begränsningar för vad industrin kan och bör göra på egen hand.

2. Den 20 april 1998 deklarerade försvarsministrarna i Frankrike, Tyskland, Storbritannien, Italien och Spanien sin vilja att påskynda konsolideringen av den europeiska försvarsindustrin och sin avsikt att utfärda ett "letter of intent" i juni om metoder att undanröja vissa hinder för industrins omstrukturering. Detta är ytterligare ett tecken på att det finns en ökande vilja hos vissa regeringar att se framsteg i denna fråga.

BILAGA II

till Ekonomiska och sociala kommitténs yttrande

Medlemskap i organisationer som beskrivs i punkt 3.5

LAND	EU	NATO	VEU	WEAG
Belgien	Ja	Ja	Medlem	Deltagare
Danmark	Ja	Ja	Observatör	Deltagare
Finland	Ja		Observatör	
Frankrike	Ja	Ja (<i>se anm.</i>)	Medlem	Deltagare
Grekland	Ja	Ja	Medlem	Deltagare
Irland	Ja		Observatör	
Island		Ja	Associerad medlem	
Italien	Ja	Ja	Medlem	Deltagare
Kanada		Ja		
Luxemburg	Ja	Ja	Medlem	Deltagare
Nederländerna	Ja	Ja	Medlem	Deltagare
Norge		Ja	Associerad medlem	Deltagare
Portugal	Ja	Ja	Medlem	Deltagare
Spanien	Ja	Ja	Medlem	Deltagare
Storbritannien/ Nordirland	Ja	Ja	Medlem	Deltagare
Sverige	Ja		Observatör	
Turkiet		Ja	Associerad medlem	Deltagare
Tyskland	Ja	Ja	Medlem	Deltagare
USA		Ja		
Österrike	Ja		Observatör	

Anmärkningar: 1. Frankrike lämnade NATO:s integrerade militära struktur 1966, men är i övrigt en full medlem av NATO.

2. Följande länder är associerade partner i VEU: Bulgarien, Estland, Lettland, Litauen, Polen, Rumänien, Slovakien, Slovenien, Tjeckien och Ungern.

3. Detta är inte ett officiellt dokument. Dess syfte är att komplettera informationen i 3.5.

BILAGA III

till Ekonomiska och sociala kommitténs yttrande

Relationerna mellan de organisationer som nämns i yttrandet
 (OBS: Detta diagram är inte ett officiellt dokument. Det har sammanställts av föredraganden som en översikt.)

